

LLIBRES

Carros, tartanes i galeres. Carreters i ferrers. Oficis en el record, J. Vert i Plana, Museu del Montgrí i del Baix Ter, 172 pp.

Aquest llibre és la primera part d'una trilogia sobre la carrosseria i el transport: *Història del Transport Col·lectiu de la Carrosseria*, ha estat editat per iniciativa privada i amb el suport de la Diputació de Girona, del Departament de Política Territorial i Obres Públiques i de la Caixa de Girona.

El llibre és un recull exhaustiu sobre el món dels carros, tartanes i altres útils de pagesia des de final del segle XIX fins a principis del XX, i dedicat fonamentalment al carreter rural —aquell que feia carruatges de tracció animal propis de l'agricultura i estris per al treball al camp.

Els carreters ocupaven un lloc modest en la confraria gremial de la fusta —possiblement a causa de la relació amb una clientela rural i camperola i a la diversitat de feines que es veia obligat a realitzar. Però no per això foren uns treballadors mancats de notables facultats tècniques i amplis coneixements en llur especialitat. L'extens recull de peces —d'un gran enginy i adaptació— i un riquíssim vocabulari —ric i precís— que es mostren al llarg de tota la lectura així ens ho demostra.

L'obra s'inicia amb un «exordi» (pp. 5-6), que és una lloança de la família Vert, els orígens de la qual es remunten al segle XV, i presenten des de sempre una marcada vocació carretaia.

A aquesta introducció segueixen uns capítols dedicats a la història de l'ofici («Els primers carreters», pp. 7-18), a les eines («La carreteria», p. 19-38), a la fusta (pp. 39-48), a les rodes (pp. 49-62), als ferrers («El ferro i el ferrer», pp. 63-80) i a la industrialització de la ferreteria (pp. 81-88). Es dedica un extens capítol a la tartana («Els cotxes de cavall i les tartanes», pp. 89-116), en el que es tracten aspectes tan diversos com l'origen, les descripcions d'altres carruatges —tombarell, xurqui, xarret, jar-

dinera, faetó... En cada capítol, l'autor no es limita a parlar de carruatges, sinó que també ens ofereix una visió de les eines de fusta d'ús agrícola i complements del tir animal...

Es clou amb un «Capbreus 1890-1920» (pp. 117-126)—que és un calaix de sastre de preus antics de treballs i obres i de facturacions de la família— i un apartat dedicat a les associacions de carreters i ferrers (pp. 127-134). Sis apèndixs variats i un repertori clouen l'obra. Aquest repertori és un veritable nomenclàtor que aplega tot de denominacions relatives tant a l'ofici de carreter com a la construcció de tartanes. La redacció del text és meticulosa i rica en anotacions de caire personal —de remembrança moltes. L'autor és una mica fosc quan usa frases excessivament llargues; però és com si ens escrivís tal com ho diria expressant-se col·loquialment! Hi ha moltes notes soltes —la inclusió d'alguna de les quals és forçada— extretes aquí i allà dels arxius familiars: hores invertides en fer cada treball de carreteria, preus, adreces de cases subministradores... A voltes el lector es perd amb tant de detall.

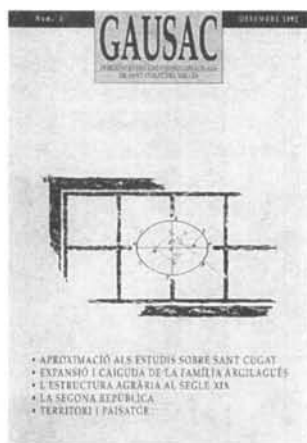
Destacaríem les il·lustracions a ploma dels carruatges, dels utilatges i dels guarniments. De la compaginació en criticaríem tan sols els excessius marges deixats, i que causen una certa sensació de «descentrament» del text.

Trobem a faltar més il·lustracions de carruatges; les que hi ha són impecables, d'una extrema precisió i netedat de traç. Però una disposició més ordenada —quasi bé a tall de «guia»— hagués facilitat la comprensió de tots els tipus.

Molts estris de carreters, carros i elements llurs s'han perdut; i se'n perd també el record. Seria bo considerar l'obra investigadora de Vert com a un exemple a seguir, i com a l'exemple per desenvolupar més treballs monogràfics de caire local!

**Teresa Vilaró i Reverter
Pere-Miquel Parés i
Casanova**

REVISTES I MISCEL·LÀNIES



Gausac, Publicació del Grup d'Estudis Locals de Sant Cugat del Vallès, núm. 1, desembre 1992, 130 pp.

En el gener de 1993 neix la revista *Gausac*, fruit de l'empenta creadora del Grup d'Estudis Locals (GEL) de Sant Cugat del Vallès, amb l'objectiu de promoure estudis de les diverses ciències socials dins l'àmbit local i comarcal. Tanmateix esdevé un instrument vàlid de divulgació cultural, apte per a l'interès del públic lector. El seu llenguatge àgil i sense artificis ni tecnicismes, ajuda a aconseguir-ho.

De l'anàlisi del contingut cal assenyalar el caràcter pluridisciplinar, on tenen cabuda estudis històrics, d'actualitat, sobre el medi ambient, sociològics, etc. per citar alguns exemples. Mentre que el desenvolupament intern resta estructurat en tres blocs específics, ara subdividits en diferents seccions.

El primer bloc, potser el que té un major volum d'informació, mostra treballs i articles d'investigació, documentació i aportacions bibliogràfiques i didàctiques. Baix els epígrafs «Estudis», «Coneguem el nostre patrimoni» i «Documents», apareixen, per exemple, l'evolució històrica, el territori i el paisatge, l'estructura agrària al Sant Cugat del segle XIX; o altres informacions més puntuals com «La fàbrica de gel» o «El Gran Casino de l'Arrabassada». El segon bloc que expressa una acció crítica i de debat, el formen les seccions «Opinió» i «Ressenyes». El darrer bloc, «Notícies»,

exposa les diferents activitats promogudes a través del GEL i de l'Arxiu Municipal.

Com a revista especialitzada en temes locals, *Gausac*, assoleix l'equilibri necessari, que en moltes ocasions es troba a faltar en aquest tipus de publicacions. Un equilibri basat en l'aportació de temàtica, alhora diversa, però rigorosa i fluida, sense caure en un excessiu localisme, que podria esdevenir tipicitat folklòrica, ni en una dispersió general, que convertiria la revista en un instrument de distracció. La intencionalitat primera és estimular l'estudi i la investigació sigui quina sigui llur àrea d'actuació. També transmetre informació i bibliografia són elements indispensables per configurar estudis globals més amplis i intrínsecament relacionats. I per últim, la difusió de coneixements esdevé una eina didàctica per als lectors no versats en la temàtica emprada.

Així doncs, cal felicitar el naixement de la revista *Gausac*, no entès com un fet puntual i heroic, sinó com una mostra més de la vitalitat cultural del nostre país. Exemple a seguir per incentivar i consolidar publicacions d'aquesta mena a fi i efecte d'assolir un pòsit de coneixença més ampli i crític de la nostra societat.

Vicenç Gascon Altès

**► Plaça Vella
Publicació de l'Arxiu d'Història de Castellar, núm. 35,
Castellar del Vallès, abril de 1993.**

L'últim número de la revista de l'Arxiu d'Història de Castellar, aparegut amb un cert retard respecte a l'habitual periodicitat de la publicació, inclou tres interessants treballs sobre la història d'aquesta població vallesana. Així, l'article de Joan Alsina «Vells noms al voltant de Castellar Vell», transcripció d'una conferència celebrada pel mateix autor a l'Arxiu Històric de Castellar, presenta un estudi complet sobre l'antiga toponímia de Castellar i els seus voltants. Trobem també el breu però interessant article de Maria Dolors Moreno, «Els manuscrits de les esglésies de Castellar al segle XV». Per acabar, cal desta-